

רְשִׁימוֹת

ש. רוֹזֶנְפֶּלְד

(למלא את לו ששים שנה)

הסוג השני הוא קרוב למשפחת הפייטנים. המשורר הרוסי פושקין המשיל את הפייטן „להדר“, העונה לכל קול, „לשאנת החיה ביער, לתרועת השופר, לדעם בשמים, לשירת הנערה, להמית הסער, לשיחת רועי הכפר“. משל זה הולם יותר את הפובליציסטן, המתרשם מכל המראות והקולות של החיים ומניב עליהם, אם בתרועת-ששון או בקול-זעם. פובליציסטן למופת מסוג זה הוא ש. רוֹזֶנְפֶּלְד.

אם קשה להסכים לדעתו של אותו סופר עברי גדול, שאמר – אנב, לפני עשרים שנה או יותר – כי בספרותנו אין בכלל מקום לפובליציסטיקה אמיתית, משום שאנו חסרים חיים פוליטיים וצבוריים משלנו, שהם הם מקום חיותו, גידולו והתפתחותו של הפובליציסטן, הנה מוכרחים אנו

יש שני סוגים של פובליציסטים. הסוג האחד נמנה על משפחת הפילוסופים, בעלי רעיון גדול אחד או סכום של רעיונות, המשמשים להם אמצקלריה להביט מתוכה על העולם והחיים. כל המאמרים בשאלות הזמן, שיוצאים מעטם של הפובליציסטים מסוג זה, נראים כפירושים ובאורים, הבאים לחזק את אמתות הרעיון או הרעיונות, שבשמן דונל הסופר. פובליציסטן מובהק מסוג זה בספרותנו העברית היה, כידוע, אחר-העם.

אם נורלו של פובליציסטן בכלל הוא קשה על-ידי כך, שהוא מוכרת, לפי טבע עבודתו, לפור את ניצוצות נשמתו לרוח היום, הנה קשה שבעתים נורל הפובליציסטן היהודי, הרואה ויודע, כי על-פי-דבר הוא מפור את ניצוצות נשמתו להבל ולריק, משום שתנאי החיים היהודיים—ביחוד בגולה—אינם מניחים מקום לפובליציסטן היהודי לנבד כ אשר עם לבו ואינם נותנים תקוה בלב, כי דבריו יעשו את שליחותם. מלחמתו היא לעתים קרובות מלחמה בריחים של רוח; תוכחת מוסרו לבני עמו משתתקת מחמת הרגש, כי „עלובים הם מקצוף עליהם“; התקונים והשנויים בחיים שהוא מציע אינם ניתנים להתנשם, מפני שהחיים היהודיים נפעלים לדוב על-ידי אחרים. וזה היה נורלו של ש. רוזנפלד בתקופת עבודתו הפובליציסטית-העתונאית ברוסיה, באותם הימים שהצבוריות היהודית היתה עדיין בתהליה וחיי היהודים היו תלויים בקפריסה של איוה טפסד שעלה לגדולה.

בעשר השנים האחרונות, עם החליפות והתמורות ברוסיה, עם דמדומי-בוקד של הצבוריות היהודית במדינת שנקרעו מעל רוסיה, נרד ש. רוזנפלד לאמריקה וממשיך את עבודתו הפובליציסטית בעתונים האיריים שבניריווק, אולם סוד נלוו הוא, כי בקבוץ היהודי הגדול שבאמריקה, שכל-כך רבה השפעתו על יהודי כל הגולה, עד כי חולם הוא גם חלום הגמוניה בעולם היהודי, אין צבוריות יהודית, לפחות, באותו המובן שאנו רגילים בו באירופה. העתונים היהודיים בניריווק, המתפארים ברחבות קוראיהם ובהשפעתם העצומה, הכל יש בהם—מלבד פובליציסטיקה יהודית, ולכן, ש. רוזנפלד, הפובליציסט היהודי המובהק, כותב לרוב את דבריו על עניני היהודים שמתוך לאמריקה. ביתוד עומד הוא במערכה להלחם עם הייבסקציה בכל גלוייה ובכל צורותיה.

ש. רוזנפלד פתח לפני ארבעים שנה את עבודתו הספרותית במלחמה עם הקנאים שבין פרושי קובנה, ועתה מקץ ארבע עשרות שנים הוא מקדיש מלחמה על הקנאים החדשים מבין פרושי מוסקבה. הקנאות—הנה האויב, שבו נלחם רוזנפלד כל ימיו.

להודות, כי תנאי חיינו אינם מסוגלים להקנות און רב לפובליציסטן היהודי, החונ המצומצם של שאלות עולמנו הקטן, חוסר הבטחון באשורות הקיום של הדרישות, ועל הכל—ההכרה, כי „קולך קול קורא במדבר“, כל זה מקצץ את הכנסים של הפובליציסטן בעל המעוף ונטל ממנו את הכח להרים את קולו.

ש. רוזנפלד הוא אחד המעטים בספרותנו, אשר נתן בכל המעלות היפות שמנו חכמים בפובליציסטן אמתי. הוא בעל שפמרנט חי ועד, שכל הנעשה והמתרחש בעולמנו היהודי מוצא הד בלבו. ומלבד זאת, לא רבים הם הפובליציסטים, היודעים כמדהו את היהודים והיהדות, לא ידיעה שטחית זו הנקנית על-פי אנציקלופדיה, אלא ידיעה עמוקה ורחבה של אדם, שבתוך עמו הוא יושב; את החיים היהודיים הוא יודע לא מרחוק כמסתכל, אלא בכני-בית, שנהירים לו כל השבילים וכל הפנות; ואת ספרות ישראל, העתיקה והחדשה, הוא יודע מן המקורות הראשונים, והיא נבלעה ברמו ובנפשו. סגנונו השנון הוא סגנון של תלמיד-דרכת יהודי, והוא הרחיב את השקפת עולמו, בבואו במגע ומשא עם העולם התרבותי הגדול וקנה לו את התרבות האירופית במדה מרובה. כרבים מסופרי ישראל, נכנס ש. רוזנפלד לתוך העתונות העברית תיכף לאחר יציאתו מבית-המדרש הישן. אך לאחר שהכיר בנפשו, כי לא אורת ארעי הוא בעתונות, אלא נועד להיות בה תושב קבוע, ראה צורך להתקין את עצמו, להודיין בכל הגשק הנתון למי שבא לעמוד במערכה המכונה עתונות.

ש. רוזנפלד התחיל את עבודתו העתונאית העברית ב„מכתבים מערי השדה במליץ“, שמשכו את לב הקורא בסגנון החרוף, שהעיד על כח חדש בעתונות העברית. אולם עבודתו הפובליציסטית הקבועה, שבה נגלה כל השפמרנט שלו וכל עירנותו בשאלות חיינו, התחילה בעתונות היומית באירית בעתון „פריינד“, שהיה אחד מעורכי. המאמרים הראשיים החתומים באות ד. טבעו את חותמם בעתון הזה. המאמרים האלה לא היו דומים לאותה „מאמריסטיקה“ הרגילה בעתונות, שהותמה המיוחד היה „רוש“ בכתב. בעתונות האירית הלכו אחרי-כך רבים בעקבות ר.